

Helena Tornero

(entrevistada per Esteve Soler)

«M'he adonat que tots tenim por i que la valentia consisteix a decidir lluitar.»

Helena Tornero és una persona valenta. Només cal escoltar-la per saber-ho. I també és una dramaturga valenta. Només cal llegir les seves obres per saber-ho. Des d'El vals de la garrafa (premi Joan Santamaria 2002) fins a Babybird (finalista al premi Romea 2006) ha afrontat tota mena de pors individuals i col·lectives mentre creixia a un ritme increïble com a dramaturga. Tot i ser una autora novella, sorprèn la seva maduresa com a narradora, tant en els seus treballs teatrals com en la formidable novel·la infantil El lladre de llibres.

Has robat alguna vegada un llibre?

No. Vaig sortir amb un noi a qui li agradava robar llibres i m'ho passava molt malament, sobretot sabent que ell portava amagada alguna cosa i que el podien descobrir. Crec que moltes

vegades, quan escrius, t'inventes personatges que fan coses que tu mai t'atreviries a fer i jo vaig crear el personatge de la nena que roba llibres. Un dia estava en una llibreria pensant «m'emportaria tots els llibres», però, com que era incapaç de robar-los, vaig imaginar-me una nena que ho feia i un home que la descobria. D'aquí va néixer tot l'argument.

Aquesta nena manté molts vincles amb tu. Es diu Lena i desitja anar a la universitat per convertir-se en escriptora.

Té a veure amb un relat que vaig fer sobre una noia a qui se li convertien en reals totes les coses que escrivia. Tinc la superstició d'escriure amb l'objectiu de conjurar la realitat, de portar la ficció al món real.

Els teus personatges mantenen una relació molt directa amb la cultura, amb l'art. No només els afecta, sinó que determina la seva identitat. Estimen els llibres, empatitzen amb directors com Tarantino, es veuen alterats per la música d'Edith Piaf o The Wallflowers... A tu també et passa això?

Sí, sóc molt curiosa. Em poso molt nerviosa a les botigues de música o de llibres perquè m'interessa tot. De manera conscient o no, he fet interactuar moltes disciplines artístiques en les meves obres.

Precisament avui, el diari *El país* dedica un article a Edith Piaf i a la seva incombustibilitat («¿Qué hay de nuevo? Edith Piaf», una crònica des de París d'Octavi Martí). Piaf s'ha colat en dues ocasions en les teves obres: com a protagonista de *Les madames* i en el tema musical que culmina *Cartes al director*.

La primera vegada va ser per a un projecte amb la Rosa Nicolás. Com que a ella li agradava molt Edith Piaf i jo havia treballat algunes cançons del repertori de Marlene Dietrich, vam proposar-nos escriure partint d'aquests personatges. Vam llegir tota mena de biografies i d'aquí va néixer *Les madames*, en què ella interpretava a Piaf i jo a Dietrich. Per altra banda, quan vaig escriure l'escena del cambrer enamorat a *Cartes al director* em va semblar que era el moment idoni per escoltar una cançó de Piaf i no em vaig resistir a afegir-la.

Pel que fa als teus gustos literaris, *El lladre de llibres* és un homenatge deliberat a Ray Bradbury.

Doncs al principi vaig ser-ne inconscient. La vaig escriure en dues parts perquè em vaig quedar bloquejada a la meitat de l'escriptura. Durant aquest temps vaig rellegir *Fahrenheit 451* i vaig veure que estava fent un text molt vinculat al de Bradbury i llavors vaig voler que quedés molt més clara aquesta influència a la novel·la.

La por apareix en la gran majoria de les teves obres (*Cartes al director*, *El lladre de llibres*, *Babybird...*), sempre relacionada amb la idea d'utilitzar-la per al propi coneixement, com una situació del passat que cal superar. De fet, dediques *El lladre de llibres* «a tots els que tenen por».

És un gran tema. L'any passat vaig tenir un any dur i em vaig haver d'enfrontar a moltes pors. Em vaig adonar que la por t'ajuda a defensar-te, a aprendre. Fa temps creia que la gent valenta era la que no tenia por, però ara m'he adonat que tots tenim por i que la valentia consisteix a decidir lluitar. L'absència total de por és més aviat fruit de la inconsciència. La por

no deixa de ser un mecanisme per sobrebreu. Justament estic treballant en aquest moment en un nou projecte sobre la por. És una obra musical, basada en un llibre infantil protagonitzat per monstres, que vol reflexionar sobre aquesta idea. Hem analitzat els mecanismes al voltant de la por veient pel·lícules, llegint assaigs, sempre en referència al mateix tema.

Cal superar les pors per ser feliços. En un moment força especial de *Babybird*, Emília diu «No tenim cap altra opció que la de ser feliços. I en canvi ens permetem el dubtós luxe de no ser-ho». Hi estàs d'acord?

Crec que és un esforç ser feliç, una opció que tu tries. T'aixeques al matí i decideixes si serà un bon dia o un mal dia. Reconec que de vegades no és fàcil, i jo també em queixo com tothom, però crec que és un deure que tenim, especialment aquells que vivim en un món més privilegiat que d'altres. Podríem viure explotats en una mina carregant carbó i no és el cas. Cal saber valorar el que hi ha.

La idea que el món se sosté gràcies al fet que vivim enganyats apareix

a diverses de les teves obres, tant en *El lladre de llibres* com a *Babybird*, en què dius «Els nens ocell miren les cases des dels arbres, des de l'aire. I quan ens miren, veuen coses que nosaltres no podem veure. Els nens ocell s'amaguen en el seu món per a descobrir les mentides que hi ha en el nostre».

El teatre també és una gran mentida, no? Com l'art. De fet, hi ha un frase de Picasso que diu «L'art és una gran mentida que ens apropa a la veritat». En tot cas, les mentides són interessants per descobrir què hi ha al darrere, què ha fet mentir a aquella persona. *El lladre de llibres* parla d'un gran engany i tracta d'aquestes estratègies per anestesiar-nos i fer-nos oblidar les coses, per no veure què hi ha sota de la mentida.

A *Babybird* parles d'un món hipòcrita «definit amb una etiqueta com és la paraula normal». Hi ha allò que és «normal» i tota la resta que no ho és... Però, realment, hi ha algú que sigui normal?

Tots necessitem constantment punts de referència: el rellotge, el calendari... Hi ha gent que viu en un poble

perdut entre la Xina i el Nepal i no saben ni a quin país pertanyen, però no els importa. No són ni més ni menys feliços pel fet d'estar desconectats de certes necessitats que nosaltres ens hem creat. Per circumstàncies relacionades amb la meua família, sempre m'ha fet ràbia aquest costum de classificar les persones com a normals o diferents i vaig voler-ho reflectir a l'obra.

En els teus textos hi ha una necessitat de denúncia social i la ideologia hi té un paper important ja des de la teua primera obra, *El vals de la garrafa*, una història sobre la guerra civil espanyola. Fins i tot un dels teus treballs està dedicat «a tots els que lluiten pacíficament per a un món millor». Creus que el compromís és una faceta ineludible de l'autor?

De vegades en el teatre es planteja el dilema entre denúncia i entreteniment, però jo crec que cal combinar-ho. És el que feia Shakespeare, tot i que no és gens fàcil aconseguir-ho. La seva capacitat per fer-nos reflexionar és innegable, però al mateix temps no podem oblidar que el seu objectiu era omplir el teatre.

La teua nova obra, *Submergir-se a l'aigua*, és un dels teus treballs més colpidors i que revela més clarament la doble cara de la societat. D'on va néixer la idea per escriure-la?

La idea de *Submergir-se a l'aigua* va sorgir d'un article del diari, com *Cartes al director*. M'encanta agafar retalls del diari i imaginar-me la història completa, i vaig trobar la notícia d'un nen alemany que va ser ofegat a una piscina. La mare sospitava que hi havia una motivació racista i no va parar fins que es va fer l'autòpsia i es va descobrir que li havien provocat la mort de diverses maneres. El que més em va impressionar va ser que la piscina estava plena de gent i que ningú va fer res. M'interessa la idea de la complicitat per omissió en l'autoria d'un crim, com també passa a *Cartes al director*. És molt més fàcil denunciar algú des de la seguretat d'una carta al diari que no pas actuar en el moment en què una injustícia s'està cometent. Tothom creu que és molt bona persona i molt solidari, però quan la vida et demana que actuis, cal demostrar-ho.